

Povodně - vyhlášení krizových stavů

Praha 2007

JUDr. Jan Soviš

LEGISLATIVA

- zákon č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon),
 - zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení (krizový zákon),
 - ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR,
 - zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému,
 - nařízení vlády č. 462/2000 Sb., k provedení krizového zákona,
- všechny tyto normy je třeba vnímat v platném znění

ZÁKLADNÍ POJMY

Mimořádná událost

- *Škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.*

* definice ze zákona č.239/2000 Sb.

- pro komplexnější pojetí je však nutné **vnímat mimořádnou událost jako narušení určitého rovnovážného stavu, při němž dochází k ohrožení chráněných hodnot**
- životy,
 - zdraví,
 - majetek,
 - životní prostředí

ZÁKLADNÍ POJMY

Oblasti (druhy mimořádných událostí):

- **havárie a živelní pohromy** (radiační, chemické, požáry a výbuchy, v dopravě, znečištění vody, půdy, ovzduší, povodně),
- **veřejný pořádek a vnitřní bezpečnost** (snaha o násilné převzetí moci ve státě, narušování veřejného pořádku ve větším rozsahu, migrace, terorismus),
- **ekonomika** (surovinové krize – např. nedostatek potravin, pitné vody, ropy a ropných produktů, narušení funkčnosti dodávky el. energie, funkčnosti veřejné dopravy, telekomunikací, informační soustavy),
- **finančnictví** (ohrožení rozpočtové a finanční politiky státu),
- **zdravotnictví** (epidemie spojené s rozsáhlým ohrožením zdraví obyvatel, pandemie),
- **zemědělství** (neúroda, nákazy hospodářských zvířat, velká napadení polních a lesních kultur chorobami nebo škůdci).

ZÁKLADNÍ POJMY

Krizová situace

- *Mimořádná událost, při níž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu.*

* definice ze zákona č.240/2000 Sb.

- při krizové situaci jsou ohroženy cenné a chráněné hodnoty, zájmy či statky státu a jeho občanů a **hrozící nebezpečí nelze odvrátit ani způsobené škody odstranit běžnou činností**
 - správních úřadů,
 - orgánů územní samosprávy,
 - bezpečnostních a záchranných sborů,
 - ozbrojených sil,
 - havarijních a jiných služeb a
 - právnických a fyzických osob.

ZÁKLADNÍ POJMY

- rozdíl mezi mimořádnou událostí a krizovou situací tedy spočívá v tom, že **mimořádnou událost lze odvrátit běžnou činností** subjektů uvedených shora, za **využití jejich pravomocí** daných jim speciálními zákony – např.:
 - *zákon č. 129/2000 Sb., o krajích,*
 - *zákon č. 128/2000 Sb., o obcích,*
 - *zákon č. 254/2001 Sb., o vodách,*
 - *zákon č. 353/1999 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami a chemickými přípravky,*
 - *zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru ČR,*
 - *zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR,*(vše v platném znění)
- jestliže nelze mimořádnou událost odvrátit tímto běžným způsobem a **k jejímu odvrácení je třeba využít mimořádných pravomocí** spojených s vyhlášením některého z krizových stavů, vznikla nám **krizová situace**.

ZÁKLADNÍ POJMY

Krizový stav

Definice krizové situace z krizového zákona:

Mimořádná událost, při níž je vyhlášen stav nebezpečí nebo nouzový stav nebo stav ohrožení státu (dále jen „krizové stavy“)

Krizový stav

- lze charakterizovat jako **zvláštní právní stav upravující režim života a činnosti právnických i fyzických osob na území, kde je vyhlášen.**
- je vyhlášen za účelem řešení vzniklé krizové situace,
- je vyhlášen **na určitou dobu a pro určité území,**
- při jeho vyhlášení jsou zpravidla na nezbytně nutnou dobu a v nezbytně nutném rozsahu omezována práva zaručená Listinou základních práv a svobod a právnickým a fyzickým osobám jsou ukládány určité povinnosti,

Vše se děje pouze ve spojitosti s řešením vzniklé krizové situace.

ZÁKLADNÍ POJMY

Existuje tedy **vzájemná podmíněnost mezi krizovou situací a krizovými stavy:**

- ❖ krizová situace je nerozlučně spojena s vyhlášením některého z krizových stavů,
- ❖ bez vyhlášení krizového stavu by nebylo možné využít zmíněných mimořádných pravomocí,
- ❖ krizová situace nastává nezávisle na naší vůli – kdežto krizový stav je vyhlášován oprávněným orgánem nebo funkcionářem

Současná legislativa České republiky zná čtyři krizové stavy:

- 1. Válečný stav**
- 2. Stav ohrožení státu**
- 3. Nouzový stav**
- 4. Stav nebezpečí**

KRIZOVÉ STAVY

Název	Norma - zákon	Vyhlašující orgán	Důvod	Území	Doba trvání
Válečný stav	ÚZ č. 1/1993 Sb., (Ústava ČR), čl. 43 ÚZ č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR, čl. 2	Parlament	je-li ČR napadena nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení	celý stát	není omezeno
Stav ohrožení státu	ÚZ č. 110/1998 Sb., čl. 7	Parlament na návrh vlády	je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost státu nebo územní celistvost státu anebo jeho demokratické základy	- celý stát - omezené území státu	není omezeno
Nouzový stav	ÚZ č. 110/1998 Sb., čl. 5 a 6	Vláda (předseda vlády)	v případě živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost	- celý stát - omezené území státu	nejdéle 30 dnů
Stav nebezpečí	zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění zákona č.320/2002 Sb.	Hejtman kraje, primátor hl.m. Prahy	Jsou-li v případě živelní pohromy, ekologické nebo průmyslové havárie, nehody nebo jiného nebezpečí ohroženy životy, zdraví, majetek, životní prostředí, pokud nedosahuje intenzita ohrožení značného rozsahu a není možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů a složek IZS	- celý kraj - část kraje	nejvýše 30 dnů (prodloužení se souhlasem vlády)

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon), v platném znění

- pro potřeby krizového řízení jsou důležitá ustanovení hlavy IX (§§ 63-87) upravující zajišťování **ochrany před povodněmi**,
- rozlišuje tři stupně povodňové aktivity a uvádí podmínky pro jejich vyhlášení, dále stanovuje druhy **povodňových plánů** a jejich obsah,
- určuje **povodňové orgány** pro období mimo povodeň a v době povodně (povodňové komise), stanoví jejich oprávnění a povinnosti,
- ústředním povodňovým orgánem je **Ústřední povodňová komise**, kterou zřizuje vláda a jejíž předsedou je ministr životního prostředí,
- § 77 odst. 9 - Pokud dojde k vyhlášení krizového stavu podle zvláštního zákona (zák. č. 240/2000 Sb., krizový zákon) přejímá řízení ochrany před povodněmi orgán, který je k tomu podle tohoto zákona příslušný.

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), v platném znění

- zavádí krizový stav „**stav nebezpečí**“, který může vyhlásit hejtman kraje (primátor hl. m. Prahy), *jsou-li v případě živelní pohromy, ekologické nebo průmyslové havárie, nehody nebo jiného nebezpečí ohroženy životy, zdraví, majetek, životní prostředí nebo vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek, pokud nedosahuje intenzita ohrožení značného rozsahu a není možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů a složek integrovaného záchranného systému,*
- upřesňuje podmínky pro vyhlášení nouzového stavu vládou, možný rozsah omezení práv a svobod občanů při vyhlášení tohoto krizového stavu,
- stanoví **práva a povinnosti právnických a fyzických osob** při přípravě na krizové situace a při jejich řešení, vymezuje sankce za porušení těchto povinností,
- hlava II, díl 6 (§§ 21-23) upravuje **působnost orgánů obce** – příprava a řešení krizových situací (obecní úřad, starosta),
- § 15 odst. 4 písm. a) – HZS kraje ukládá obcím, které určí, povinnost rozpracovat vybrané úkoly krizového plánu kraje (= *určené obce*); poskytuje jim k tomu na vyžádání podklady,

- určuje způsob **poskytování náhrad** za omezení vlastnického práva, poskytnutí věcných prostředků a vykonání pracovní povinnosti a pracovní výpomoci v souvislosti s řešením krizové situace a **náhrady škod** vzniklých v příčinné souvislosti s krizovými opatřeními a cvičeními prováděnými podle tohoto zákona, určuje podmínky pro **poskytování státní podpory** při haváriích nebo živelních pohromách,
- zřizuje **bezpečnostní rady krajů a určených obcí** (určenou obcí jsou všechny obce s rozšířenou působností – viz § 66 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů), jako **koordinační orgány pro přípravu** na krizové situace; **pro řešení** krizových situací si hejtman nebo starosta určené obce zřizuje **krizový štáb** jako svůj **pracovní orgán**, starosta kterékoliv jiné obce si může zřídit krizový štáb (složení bezpečnostních rad a krizových štábů je stanoveno v nařízení vlády č. 462/2000 Sb., ve znění nařízení vlády č. 36/2003 Sb.),
- uvádí, že působnosti stanovené podle tohoto zákona krajskému úřadu nebo hejtmanovi nebo obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností nebo starostům jsou **výkonem státní správy v přenesené působnosti**,
- § 39, odst. 2 - V případech, kdy je v době povodní vyhlášen stav nebezpečí nebo nouzový stav, se **povodňové komise stávají součástí krizového štábu** kraje a Ústřední povodňová komise součástí Ústředního krizového štábu.

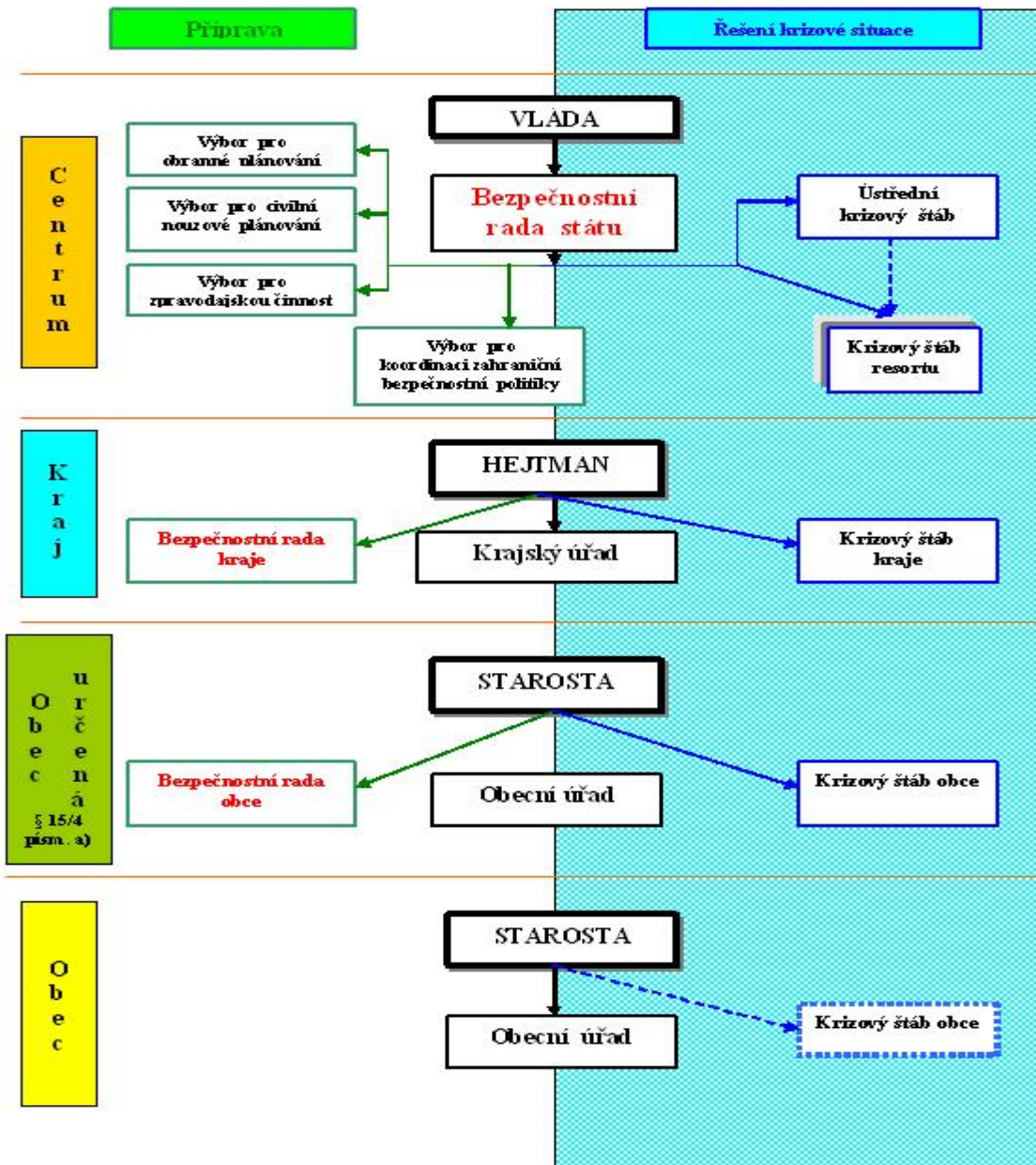
Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, v platném znění

- stanoví **úkoly** krajského úřadu, hejtmána, obecního úřadu obce s rozšířenou působností, starosty obce s rozšířenou působností, orgánů obce a starosty obce **při přípravě na mimořádné události, při provádění záchranných a likvidačních prací a k ochraně obyvatelstva.**

Nařízení vlády k provedení krizového zákona (č. 462/2000 Sb.), v platném znění

- upravuje **obsah činnosti a složení bezpečnostní rady kraje, bezpečnostní rady určené obce**
- **obsah činnosti a složení krizového štábu kraje a určené obce**

ORGÁNY KRIZOVÉHO ŘÍZENÍ

Vyhlašování stavu nebezpečí

STAV NEBEZPEČÍ

Jako bezodkladné opatření může vyhlásit hejtman kraje (primátor hl. m. Prahy), jsou-li v případě živelní pohromy, ekologické nebo průmyslové havárie, nehody nebo jiného nebezpečí ohroženy životy, zdraví, majetek, životní prostředí, pokud **nedosahuje intenzita ohrožení značného rozsahu a není možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů a složek IZS.**

Vyhlašování stavu nebezpečí

STAV NEBEZPEČÍ – podmínky vyhlášení

- ohrožení životů, zdraví, majetku, životního prostředí;
- intenzita ohrožení nedosahuje značného rozsahu;
- ohrožení nelze odstranit běžnou činností správních úřadů a složek IZS (tj. za využití **běžných oprávnění**, jimiž správní úřady a složky IZS disponují podle příslušných zákonů – např. zák. o krajích, obcích, o prevenci závažných havárií, o požární ochraně, o ochraně veřejného zdraví, veterinární zákon, atomový zákon, o odpadech, o České inspekci životního prostředí, o Policii ČR, o HZS ČR, o IZS, o ozbrojených silách ČR, o obecní policii,);
 - * nelze-li ani za využití těchto oprávnění překonat mimořádnou událost, stává se z ní krizová situace, k jejímuž řešení lze vyhlásit krizový stav.

Vyhlašování stavu nebezpečí

STAV NEBEZPEČÍ

- o vyhlášení „*stavu nebezpečí*“ pro území obce nebo pro jeho část může požádat **starosta určené obce** (určená obec – viz § 15, odst. 4, písm. a) zákona č. 240/2000 Sb., krizový zákon, v platném znění) **hejtmana příslušného kraje** kdykoliv, kdy jsou splněny podmínky pro vyhlášení tohoto krizového stavu (§3, odst. 1, tamtéž);
- posouzení oprávněnosti této žádosti (tj. konkrétního stavu řešení mimořádné události a splnění podmínek pro vyhlášení „*stavu nebezpečí*“) je věcí hejtmana;
- žádost by tedy měla obsahovat co nejvíce skutečností, které hejtmanovi umožní objektivní posouzení vzniklé události.

Žádost o vyhlášení stavu nebezpečí - náležitosti -

Náležitosti žádosti (nejsou stanoveny v žádném předpise):

1. **Důvod**

- popis mimořádné události;
- objektivní stav věcí, dosavadní činnost orgánů obce a složek IZS k vyřešení mimořádné události;
- důvody proč nelze tuto mimořádnou událost (tj. ohrožení chráněných hodnot) odvrátit běžnou činností těchto orgánů a složek IZS (na základě jejich zákonné působnosti);
- rozhodnutí o vyhlášení musí obsahovat důvod vyhlášení.

Žádost o vyhlášení stavu nebezpečí - náležitosti -

2. Doba trvání

- předpokládaná doba, na kterou by měl být „stav nebezpečí“ vyhlášen (tj. dokdy lze předpokládat návrat do režimu řešení této situace „běžnou činností“, max. lze vyhlásit na 30 dnů);
- předpokládá se, že stav nebezpečí by měl hejtman vyhlásit neprodleně po doručení žádosti a zvážení všech okolností (např. též svolání Bezpečnostní rady kraje);
- doba trvání musí být v rozhodnutí o vyhlášení stavu nebezpečí stanovena přesně (např. od 16.00 hodin dne ... do 24.00 hodin dne...);

Prodloužení doby trvání

- rozhodnutím hejtmána, pokud nepřesáhne 30 dnů;
- nad 30 dnů se souhlasem vlády (včas požádat MV, materiál do vlády).

Žádost o vyhlášení stavu nebezpečí - náležitosti -

3. **Území**, pro které je třeba „*stav nebezpečí*“ vyhlásit

- obce nebo obec, příp. konkrétní katastrální území obce, kde je třeba provést nebo uplatňovat dopad krizových opatření;
- je možné vyhlásit na území celého kraje.

Žádost o vyhlášení stavu nebezpečí - náležitosti -

4. Doporučená krizová opatření, jejich rozsah

- vycházet z krizového zákona, § 14, odst. 5 a 6, ale také opatření k zabezpečení plnění úkolů stanovených § 14 odst. 3, opatření hospodářská, regulační (viz zák. č. 241/2000 Sb.), zásobování pitnou vodou (dle zák. č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích),
- ❖ ukládání pracovní výpomoci nebo povinnosti poskytnout věcné prostředky k řešení krizové situace,
- ❖ nařídit bezodkladné provádění staveb, stavebních prací, terénních úprav nebo odstraňování staveb za účelem zmírnění nebo odvrácení ohrožení,
- ❖ nařídit hlášení přechodné změny pobytu osob (= opuštění místa trvalého pobytu osoby, k němuž je hlášena v místě, ze kterého byla organizovaně evakuována nebo které o své vůli opustila z důvodu ohrožení svého života nebo zdraví, pokud tato změna pobytu bude delší než 3 dny)

Žádost o vyhlášení stavu nebezpečí - náležitosti -

4. Doporučená krizová opatření, jejich rozsah (pokračování)

- ❖ nařídít vykonávání péče o děti a mládež, pokud tuto péči nemohou v krizové situaci vykonávat rodiče nebo jiný zákonný zástupce (blíže viz vyhláška MŠMT č. 281/2001 Sb., k provedení krizového zákona),
- ❖ zajistit přednostní zásobování dětských a zdravotnických zařízení a ozbrojených bezpečnostních a hasičských záchranných sborů,
- ❖ zabezpečit náhradní způsob rozhodování o dávkách sociálního zabezpečení (péče) a jejich výplatě;
- krizová opatření musí být součástí rozhodnutí o vyhlášení;
- změna (doplnění) krizových opatření musí být vyhlášena novým rozhodnutím.

Vyhlašování nouzového stavu

- **NOUZOVÝ STAV** může vyhlásit vláda v případě živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu **ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost.**,
- hrozí-li **nebezpečí z prodlení**, může **nouzový stav** vyhlásit **premiér**, jeho rozhodnutí pak musí vláda do 24 hodin potvrdit nebo zrušit,
- **nouzový stav** se může vyhlásit jen s uvedením důvodů, na určitou dobu (**nejdéle na 30 dnů** – prodloužení možné jen po předchozím souhlasu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR) a pro určité území,
- **Rozhodnutí o vyhlášení nouzového stavu se** otiskuje ve Sbírce zákonů (tj. vyhláší se stejně jako zákon) a dále se zveřejňuje v hromadných sdělovacích prostředcích,

Vyhlašování nouzového stavu

- upraveno ústavním zákonem č.110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR (čl. 2, 5, 6 a 12)
- další podrobnosti (zejména obsah tzv. krizových opatření nařizovaných vládou v souvislosti s vyhlášením **nouzového stavu**) jsou uvedeny v zákoně č. 240/2000 Sb., krizový zákon (§ 6),
- od doby zavedení tohoto krizového stavu (tj. od roku 1998) byl **nouzový stav** vyhlášen
 - v srpnu 2002 - pro území hl.m. Prahy, Středočeského, Jihočeského, Plzeňského, Karlovarského a Ústeckého kraje - v souvislosti s povodněmi,
 - v dubnu 2006 - pro území Jihočeského, Středočeského, Ústeckého, Pardubického, Jihomoravského, Olomouckého a Zlínského kraje – opět v souvislosti s jarními povodněmi,
 - v lednu 2007 - pro území Jihočeského, Plzeňského, Karlovarského, Libereckého kraje a kraje Vysočina a dále pro určené okresy Středočeského, Královéhradeckého a Moravskoslezského kraje – v důsledku rozsáhlé živelní pohromy,
- § 3 odst. 5 krizového zákona stanoví, že *„Není-li možné účelně odvrátit vzniklé ohrožení v rámci stavu nebezpečí, hejtman neprodleně požádá vládu o vyhlášení nouzového stavu.“*

Děkuji za pozornost.

JUDr. Jan SOVIŠ

Úřad vlády ČR

Odbor obrany a bezpečnosti – sekretariát BRS

Tel.: 224 002 713

E-mail: sovis.jan@vlada.cz